

М. Сеньків (Львів, УКРАЇНА)

**МАЛІ МІСТА ЛЬВІВЩИНИ ЯК ОСЕРЕДКИ ТУРИЗМУ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Інститут сталого розвитку ім. В. Чорновола, Національний університет «Львівська політехніка», 79013 Львів, вул. С. Бандери, 12, mariana.i.senkiv@lpnu.ua

Малі міста – вагома складова системи міського розселення України. Згідно з вітчизняним законодавством, до категорії малих належать міста з людністю до 50 тис. осіб [1]. Такі міста є в усіх областях України, найбільше їх (40) на Львівщині [2]. Малі міста Львівщини володіють значним історико-культурним і рекреаційно-оздоровчим потенціалом, що визначає високу туристичну привабливість області. Деякі з малих міст Львівщини в минулому були «мономістами», тобто, економічні показники та рівень зайнятості населення цих міст величезною мірою залежали від одного або кількох промислових підприємств [4]. Зараз міста такого типу стають все більш популярними серед туристів, котрих цікавлять занедбані індустріальні об'єкти. Зауважимо, що майже половина усієї кількості малих міст Львівщини – центри адміністративно-територіальних районів. Усі малі міста Львівщини є унікальними і мають необхідний потенціал для того, щоб бути осередками туризму різних адміністративно-територіальних рівнів; деякі з них уже є відомими осередками туризму не лише на Львівщині, а й в Україні, інші міста можуть стати такими осередками в майбутньому. Серйозною перешкодою на цьому шляху є відсутність прогресивних ініціатив щодо комплексного розвитку туристичного потенціалу малих міст області.

Базуючись на виконуваних малими містами функціях, а також на основі їхнього потенціалу можемо виділити декілька перспективних напрямків туризму в малих містах Львівщини: історико-культурний, рекреаційно-оздоровчий, індустріальний (рис. 1). Кожен з цих напрямків можна диференціювати на дрібніші напрямки. Наприклад, у межах історико-культурного туризму знаходиться також сакральний туризм. Деякі малі міста області, які вже є знаними осередками туризму, поєднані між собою туристичними маршрутами. Наприклад, популярний туристичний маршрут «Золота підкова Львівщини» включає найбільш відомі замки області – Олеський, Підгорецький, Золочівський, а іноді також Свірзький і Старосільський. Проте кількість таких туристичних маршрутів, які включають декілька малих міст Львівщини, поки що є недостатньою. 32 малих міста області входять до Списку історичних населених місць України [3].

Найбільшою кількістю серед малих міст Львівщини відзначаються вже існуючі та перспективні осередки *історико-культурного туризму*. Це, зокрема, такі: *Жовква* (колишнє королівське місто-фортеця демонструє найбільш збережений, можливо, у всій Галичині архітектурний ансамбль фортечно-культово-громадських споруд), *Золочів* (у місті знаходиться замок – унікальна пам'ятка історії та оборонної архітектури XVII ст.), *Буськ* (центр туристичної зони, до якої входять Олеський замок, палац графа Бадені, давньоруське городище Пліснисько), *Броди* (у місті знаходяться руїни великої синагоги і замку; на відстані 24 км на південний захід розташований

Підгорецький замок), *Перемішляни* (поряд з містом розташована Свято-Успенська Унівська Лавра та Свірзький замок), *Старий Самбір* (у місті знаходиться синагога, яка,

Рис. 1. Перспективні напрямки туризму в малих містах Львівської області

на жаль, поступово руйнується; через місто проходить популярний веломаршрут Сянки – Старий Самбір), *Турка* («Серце Бойківського Краю»; на території міста знайдені залишки древньоруського поселення IX ст.), *Белз* (у місті створено Державний

історико-культурний заповідник), *Хирів* (через місто пролягає туристичний маршрут «Шляхами бравого вояка Швейка»), *Новий Калинів* (тривалий час це було засекречене військове містечко, зараз тут базується велика військова частина) та ін. Позитивна тенденція останніх років – ознакування туристичних маршрутів, зокрема, нещодавно було завершено ознакування автомобільного туристичного шляху вздовж дороги Львів – Броди (встановлено 14 інформаційних стендів до семи об'єктів туристичної відвідуваності (м. Броди, монастир-фортеця в смт Підкамінь, замок-палац XII ст. в с. Підгірці, Історико-культурний заповідник «Давній Пліснеськ», смт Олесько, м. Буськ, м. Золочів)).

Осередками *рекреаційно-оздоровчого туризму* серед малих міст Львівщини є: Сколе, Моршин і Трускавець. *Сколе* – початковий пункт багатьох туристичних маршрутів: на г. Лопата, г. Парашка, до водоспадів на р. Кам'янка тощо. В межах міста облаштовано рекреаційну зону з двома турбазами. Існування тут Національного природного парку «Сколівські Бескиди» створює підстави для екологічного туризму. *Моршин* – бальнеологічний курорт, оточений лісами. Тут знаходиться чимало санаторно-курортних закладів. Можна стверджувати про те, що Моршин і зараз є своєрідним «мономістом», оскільки його економіка повністю спрямована на обслуговування відпочиваючих. *Трускавець* – також бальнеологічний курорт, відомий своїми мінеральними водами («Нафтуса»), а також своєрідною вілловою забудовою (давні дерев'яні вілли і пансіонати).

Осередками т. зв. *індустріального туризму* на Львівщині є, передовсім, такі малі міста: Борислав, Стебник, Новий Розділ, Новояворівськ, Соснівка. *Борислав* до цього часу є єдиним містом в Україні, що розташоване на діючому нафтовому родовищі. Від середини XIX ст. місто стало відомим як центр видобутку нафти й озокериту. Спочатку нафту видобували примітивним методом, тобто копали звичайні колодязі, з яких нафту відрами подавали на поверхню. Після введення в експлуатацію в 1872 р. залізниці Борислав – Дрогобич бориславська нафта й озокерит вийшли на широкий ринок, але нещадна експлуатація нафтових родовищ завдавала величезної шкоди використанню природних багатств і згодом призвела до затухання бориславського родовища [3]. До складу Бориславської міської ради входить також бальнеологічний курорт Східниця. У Львові зараз набув популярності тур «Галицька Каліфорнія», що пропонує екскурсію на озокеритові і нафтові копанки Борислава і дегустацію мінеральних вод Східниці. *Стебник* відомий одним з найбільших в Україні родовищ калійних солей, яке внаслідок екологічної катастрофи 1983 р. не експлуатується. Забудова і заселення міста визначалися діяльністю тут калійного комбінату. В місті знаходиться споруда солеварні на території «Саліни», а також залізна конструкція шахти «Кюбек» (одна з найдавніших гірничо-промислових споруд Галичини). Місто *Новий Розділ* було засноване у зв'язку з освоєнням великого родовища сірки і розбудовувалося разом із будівництвом сірчаного комбінату. *Новояворівськ* виник як робітниче поселення для будівельників гірничо-хімічного комбінату. Розробка Яворівського та Немирівського родовищ сірки зумовила проектування та будівництво нового поселення для робітників сірчаної промисловості. *Соснівку* було засновано у зв'язку з будівництвом кам'яновугільних шахт.

Висновки. Малі міста Львівщини мають значний туристичний потенціал, який, проте, використовується недостатньо. За умови приділення належної уваги та вирішення нагальних проблем ці міста можуть стати відомими осередками туризму – історико-культурного, рекреаційно-оздоровчого, індустріального – не лише в Україні, а й за її межами. Особливо гостро постає проблема збереження історико-культурних пам'яток малих міст – чимало з них знаходяться в аварійному стані. Також існує проблема незадовільного стану туристичної інфраструктури малих міст області. Туристичні ресурси, якими володіють малі міста Львівщини, недостатньо популяризуються серед населення. Існує надто мало туристичних маршрутів, які б охоплювали декілька малих міст області, і утворювали б, наприклад, кільце. Загалом, відсутній комплексний підхід до розвитку малих міст як осередків туризму Львівщини.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» // *Відомості ВР.* – 2004. – №24. – ст. 332.
2. Малі міста Львівської області [Електронний ресурс] // Асоціація малих міст України. – Режим доступу: <http://ammi.com.ua/mista>.
3. Подорожуючи містами Львівської області [Електронний ресурс] // Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека імені В. Г. Заболотного. – Режим доступу: <http://www.dnabb.org/modules.php?name=Pages&go=showcat&cid=48>.
4. *Ukraine – Urbanization review* [Електронний ресурс] // *The World Bank.* – Режим доступу: <http://documents.worldbank.org/curated/en/213551473856022449/Ukraine-Urbanization-review>.